

Katedra pomocných věd historických a archivnictví

Dějiny správy 1 (KADS1)

**Studijní opora pro kombinovanou formu studia
bakalářského studia Historické vědy**

doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

**Hradec Králové
2020**

1/

Anotace předmětu:

Předmět *Dějiny správy I* náleží mezi kmenové předměty studijního oboru Historické vědy. Pozornost bude věnována výkladu státní správy do roku 1848.

Rozsah výuky: 6 hodin

Struktura předmětu:

- 1/ Motivační přednáška – seznámení s náplní předmětu a jeho využitelností v dalším studiu a praxi; přehled základní literatury k tématu; opakování základních správních pojmů;
- 2/ vývoj státní správy v raném středověku;
- 3/ vývoj státní správy v době vrcholného středověku a v době husitské;
- 4/ vývoj státní správy v době stavovské monarchie;
- 5/ vývoj státní správy v letech 1620–1740;
- 6/ vývoj státní správy v letech 1740–1848.

Základní a použitá literatura:

František Honzák - Marek Pečenka - František Stellner - Jitka Vlčková, *Evropa v proměnách staletí*, Praha 1997.

Ondřej Felcman, *Souvislosti územních a státoprávních proměn českého středověkého státu (od 10. století do roku 1526)*, in: Kol., *Cestou dějin: K počtě prof. PhDr. Svatavy Rakové*, CSc., Praha 2007, s. 89-101.

Ondřej Felcman, *Souvislosti územních a státoprávních proměn českého středověkého státu od pozdního středověku do vzniku rakouského císařství*, *Acta historica et museologica Universitatis Silesianae Opaviensis*, řada C, 7, 2007, s. 39-50.

Jan Janák – Zdeňka Hledíková, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.

Jan Janák – Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005. (Hlavní výukový text.)

Jan Kapras, *Právní dějiny zemí koruny České*. 1 - 3. Praha 1913-1920.

Týž, *Přehled právních dějin zemí České koruny*. 1 - 2. Praha 1935.

Karel Malý a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 1997.

Karel Malý, *Vývoj správní organizace v Československu od nejstarších dob do roku 1945*, Praha 1965.

Karel Malý – Florian Sivák, *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*, Jinočany 1993.

Karel Schelle, *Vývoj státní správy v dokumentech*, Díl I. (do roku 1945), MU, Brno 1992.

Václav Vaněček, *Dějiny státu a práva v Československu do roku 1945*, Praha 1975.

Časopisy a sborníky: Veřejná správa

Archivní časopis

Sborník archivních prací

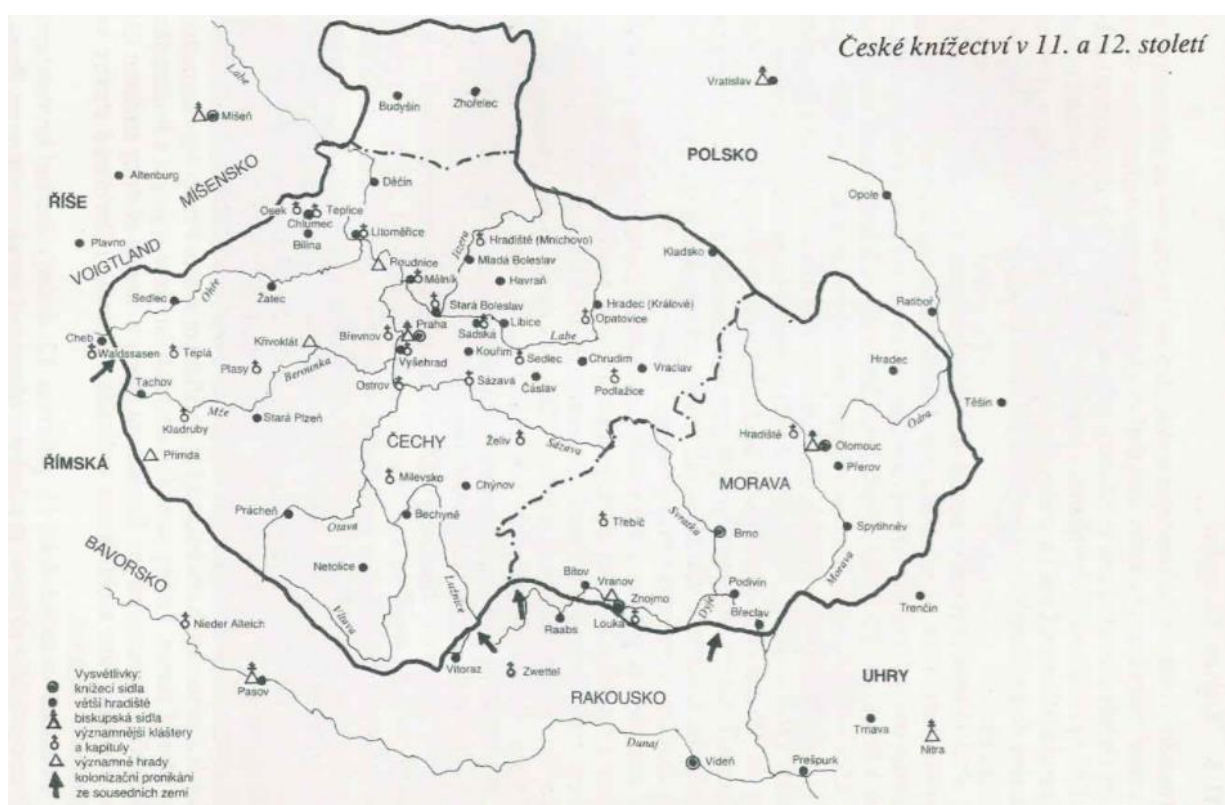
Rozšiřující literatura k jednotlivým tématům viz bibliografické přílohy za jednotlivými kapitolami in: Jan Janák – Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005.

2/ Vývoj státní správy v raném středověku

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem státní správy v období raného středověku. Přednáška navazuje na výklad českých dějin do závěru 12. století.

Věnujte pozornost zvláště těmto klíčovým pojmům:

Seniorátní princip, nastolení, úděly, družina, kolokvia, dvorské úřady, hradská soustava, regály, léno, Konrádova statuta, předpoklady roztržštění jednotné panovnické správy

Český stát v 11 a 12. století¹

Doporučená literatura:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, Praha 2005, s. 31– 42, kde jsou v rámci bibliografických příloh odkazy na další literaturu k tématu.

¹ Petr Čornej (red.), *Dějiny zemí Koruny české I*, Praha 1993, s. 61.

Karel Malý a kol., *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*, Praha 1997.

Karel Malý – Florian Sivák, *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*, Jinočany 1993.

Úkoly k procvičování

Popište důvody, které vedly ke vzniku úřednictví, a popište fungování tohoto správního systému v Čechách a na Moravě.

Charakterizujte systém hradské soustavy.

Vysvětlete pojem pozemkový regál a uveďte podobu raně středověkých regálů.

3/ Vývoj státní správy v době vrcholného středověku a v době husitské

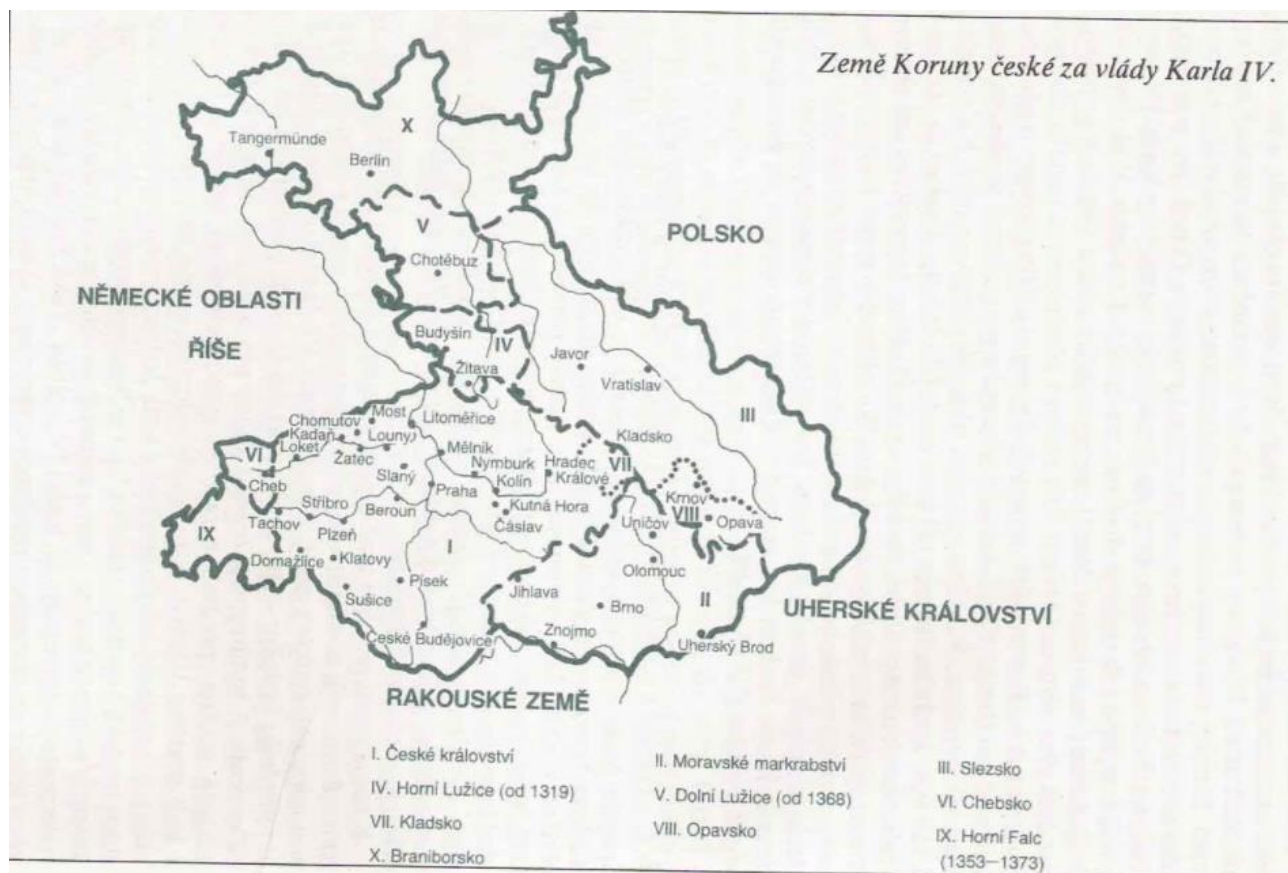
Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem státní správy v období vrcholného středověku a v době husitské. Přednáška navazuje na výklad českých dějin od roku 1300 do závěru husitského období.

Věnujte pozornost těmto pojmům:

Dominium speciale, dominium generale, dědičný královský titul, korunovace, princip primogenitury, dvorské úřady, zemské úřady, zemské sněmy, zemské soudy, lenní systém, dvorský soud, správa vedlejších zemí; formování krajské správy, absence panovnické moci za husitské a formy nahrazující předhusitský systém správy

K těmto dílčím tématům si prostudujte:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, s. 43–84, kde jsou v bibliografické příloze odkazy i na další literaturu k tématu.

Země Koruny české za vlády Karla IV.²

Úkoly k procvičování

Charakterizujte podrobně pojmy: dominium generale a dominum speciale.

Popište proměny státní správy za vlády Karla IV.

Popište vývoj správy státu v době husitské.

² P. Čornej (red.), *Dějiny zemí Koruny české I*, s. 112.

4/ Vývoj státní správy v době stavovské monarchie

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem státní správy v období stavovské monarchie. Přednáška navazuje na výklad českých dějin od roku 1436 do roku 1620.

Věnujte pozornost těmto pojmům:

Stavovská monarchie, stav, správa vedlejších zemí, nejvyšší zemští úředníci, zemské úřady, krajská správa, systém správy dominia speciale, systém soudů, důvody zániku stavovské monarchie

Habsburská monarchie ve druhé polovině 16. století³

³ P. Čornej (red.), *Dějiny zemí Koruny české I*, s. 221.

K těmto dílčím tématům si prostudujte:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, s. 85–117, kde jsou v bibliografické příloze odkazy i na další literaturu k tématu.

Úkoly k procvičování

Charakterizujte pojmy stavovská monarchie a stavy.

Popište vývoj dominia speciale v době stavovské monarchie.

Popište vývoj krajské správy do roku 1620.

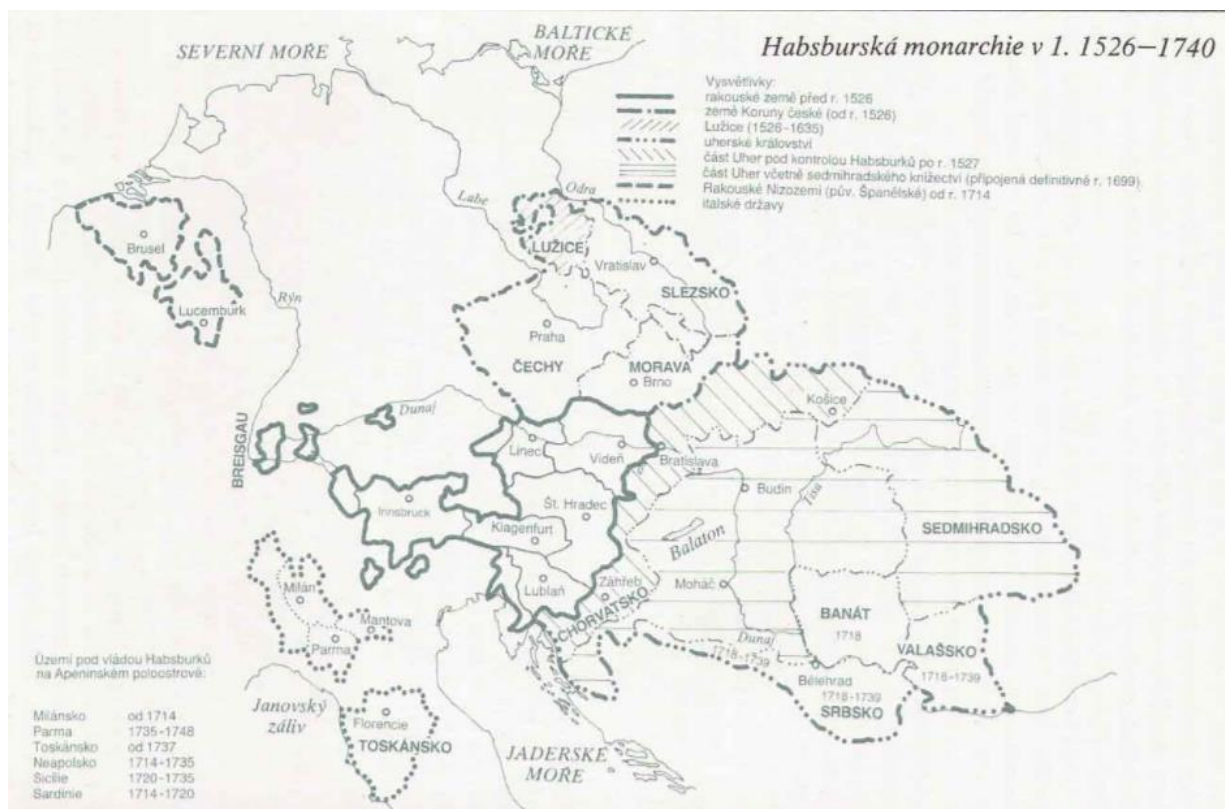
Charakterizujte správní vývoj ve vedlejších zemích.

5/ Vývoj státní správy v letech 1620–1740

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem státní správy v období let 1620-1740. Přednáška navazuje na výklad českých pobělohorských dějin.

Věnujte pozornost těmto pojmům a tématům:

Omezování stavovských práv, posilování moci panovníka, centrální habsburské úřady, zeměpanské úřady, nejvyšší zemští (zeměpanští) úředníci, vývoj krajské správy

Územní rozsah habsburské monarchie v letech 1526-1740⁴

Úkoly k procvičování

Charakterizujte zbytky stavovských práv po vydání OZZ a posílení panovnické moci.

Popište centralizaci habsburských úřadů.

Popište vývoj krajské správy v letech 1620-1740.

Charakterizujte vývoj zeměpanských úřadů.

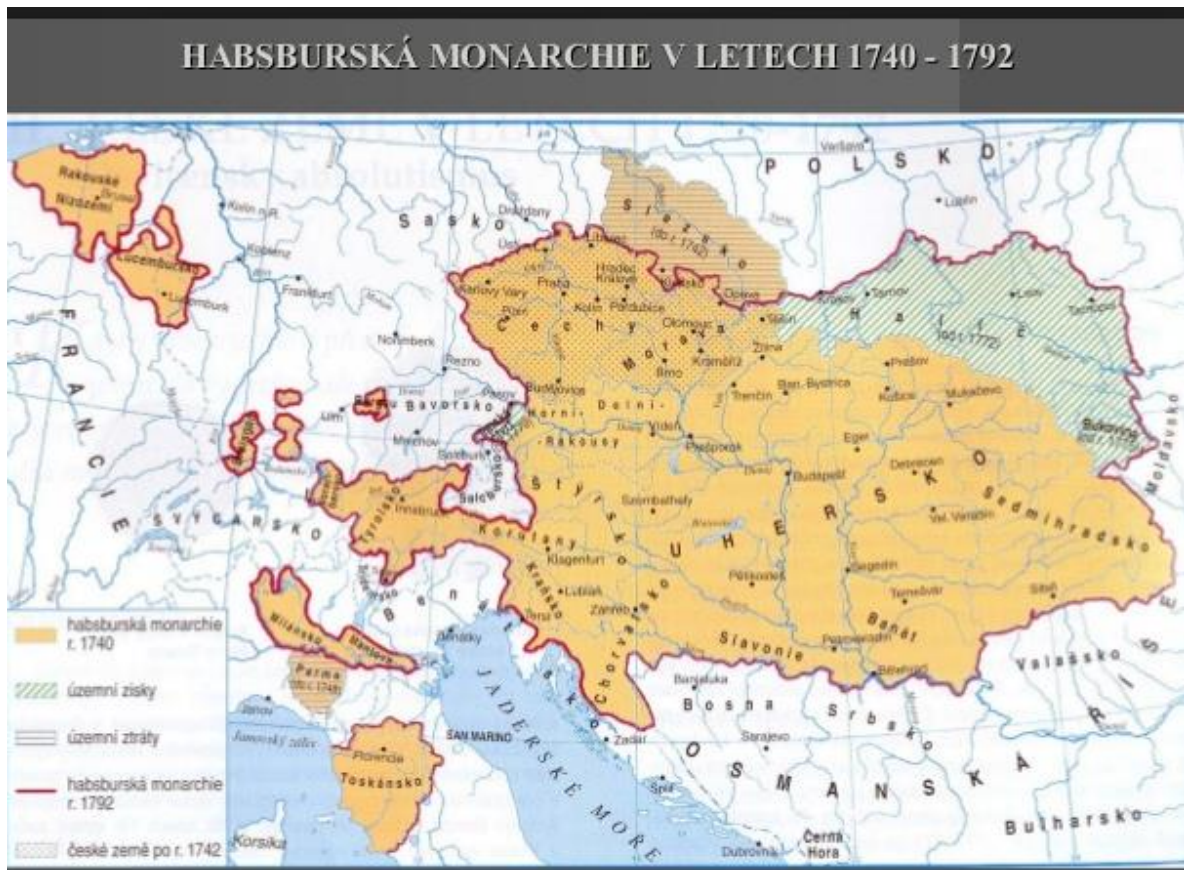
⁴ P. Čornej (red.), *Dějiny země Koruny české I*, s. 270.

6/ Vývoj státní správy v letech 1740–1848

Základním cílem tohoto tematického celku je seznámení s vývojem státní správy v období tereziánských a josefinských reforem a v letech 1790-1848. Přednáška navazuje na výklad českých dějin.

Věnujte pozornost těmto pojmům a tématům:

Panovnický absolutismus, policejní, reakční absolutismus, centrální habsburské úřady, zeměpanské úřady, krajská správa, reforma soudnictví

Habsburská monarchie v letech 1740-1792⁵

⁵

https://www.google.cz/search?q=%C4%8Dechy+v+dob%C4%9B+kn%C3%AD%C5%BEec%C3%AD+mapa&tbm=isch&tbs=rimg:CTrsqQ8i-IKSIjiMOxwB3Td_1vYXKGluaVIsa5J31MuFvyxZku23crANwV234kZhi0O4qGDBeXhhMVeVAPNWp6nM0NSoSCYw7HAHdN3-9EY7Byn_14ocdpKhIJhcoYi5pUixorRhyDRUZQtZkqEgnknfUy4W_1LFhH_17aN_1aq5DAioSCWS7bdysA3

K těmto dílčím tématům si prostudujte:

Jan Janák - Zdeňka Hledíková – Jan Dobeš, *Dějiny správy v českých zemích od počátků státu po současnost*, s. 136–171, kde jsou v bibliografické příloze odkazy i na další literaturu k tématu.

Úkoly k procvičování

Charakterizujte reformní kroky realizované za vlády Marie Terezie.

Charakterizujte reformní kroky realizované za vlády Josefa II.

Popište vývoj krajské správy v letech 1740-1848.

Ukázka zkouškového testu

- 1/ Popište vznik a vývoj krajské správy v Čechách a na Moravě (do roku 1848).
- 2/ Vyjmenujte pořadí nejvyšších zemských úředníků v Čechách k polovině 16. století a uveďte jejich kompetence.
- 3/ Charakterizujte podobu panovnické moci v době husitské.
- 4/ Definujte správní pojmy: zemské zřízení, dominium speciale, místodržící, apelační soud, moravský královský tribunál.